

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра економіки та соціальних дисциплін

ПОГОДЖЕНО:

Начальник кафедри,

доктор економічних наук, професор

Гончаренко О.Г.

«___» _____ 2019 р.

СИЛАБУС

навчального курсу «Страхування»

спеціальність 081 «Право»

форма навчання: денна

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри, к.е.н.

Сіренко К.Ю. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри економіки та
соціальних дисциплін

Протокол № __ від «__» _____ 2019 р.

Кредити та кількість
годин:

1 кредит ECTS; години: 18 лекційних,
18 семінарських та 10 практичних занять, 44
самостійна робота.

Анотація курсу

Предметом вивчення дисципліни «Страховання» є: організація роботи страховиків щодо забезпечення та реалізації потреб юридичних осіб і громадян у страховому захисті; система відносин між сторонами страхової угоди з приводу купівлі-продажу страхових послуг.

Об'єктом вивчення дисципліни є: сукупність економічних відносин між страховиком та страхувальником.

Студент повинен знати:

- сутність страхових послуг, що надаються юридичним особам;
- методи організації роботи страховика щодо страхового захисту;
- порядок укладання та ведення страхової угоди.
- як відбувається страхування життя і пенсій;
- особливості страхування від нещасних випадків;
- форми та види медичного страхування;
- види страхування майна та відповідальності підприємств;
- стан та порядок проведення сільськогосподарське страхування.;
- порядок проведення страхування технічних ризиків;
- переваги страхування фінансово-кредитних ризиків;
- автотранспортне страхування;
- морське страхування;
- авіаційне страхування;
- страхування майна і відповідальності громадян.

Студент повинен вміти:

- використовувати набуті теоретичні знання при страхуванні від різних ризиків, що загрожують підприємству та його працівникам;
- визначати збиток і страхове відшкодування;
- вести фінансово – господарську діяльність страхової організації;
- проводити оцінку фінансового стану страхової компанії;
- організувати та планувати фінансову стратегію страхової компанії;
- самостійно виконувати страхування фізичних та юридичних осіб;
- розв'язувати страхові задачі та складати договори страхування;
- приймати управлінські рішення щодо уникнення ризиків за допомогою укладання відповідних договорів

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі страхування, що передбачає застосування певних методів і положень страхової науки та характеризується невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК). Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу а встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, планувати та управляти часом, здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування

рідною та іноземною мовами. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні, вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, бути критичним і самокритичним, працювати у команді та налагоджувати міжособистісні взаємодії при вирішенні поставлених завдань. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) та працювати автономно. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності спеціальності (ФК). Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища, виявляти та оцінювати макроекономічні ризики; розуміння та здатність до критичного осмислення концептуальних основ економічної теорії, які стосуються страхування й узагальнюють засади й закономірності функціонування та розвитку фінансових систем. Виявляти та оцінювати ризики суб'єктів страхування, застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних, володіти інформаційними технологіями у сфері страхування. Здатність здійснювати ефективні комунікації, визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення, підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Програмні результати навчання. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем, демонструвати знання і розуміння теоретичних основ та принципів страхової науки. Усвідомлювати основні особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури, знати механізм функціонування страхування. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері страхування. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан страхових

систем. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері страхування. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у страховій сфері діяльності, володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження страхових процесів. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик страхових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати, визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку, демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення, розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

Організація роботи. Здатність організувати свою робочу програму самостійно, за власної ініціативи брати участь у стажуваннях та тренінгах, фіксуєючи ці дії в своєму портфоліо. Здатність результативно працювати в команді з людьми з інших країн, беручи до уваги різні фонові знання та ставлення своїх колег до визначених завдань.

Візійна діяльність. Розвивати культурні інституції відповідно до потреб суспільства. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для управління соціокультурними процесами. Впливати на ціннісну та соціальну переорієнтацію локальних спільнот і державних установ. Вміння розробляти стратегії розвитку, а також культурну політику міста, регіону, країни.

Проектна діяльність. Здатність ініціювати та реалізовувати культурні проекти, скеровані на суспільний та економічний розвиток місцевих спільнот, регіонів, країни. Аргументувати актуальність теми обраного культурного проекту, встановлювати його зв'язок з пріоритетними напрямками розвитку сучасного суспільства. Створювати нові економічні можливості регіону та країни через налагодження співпраці і взаємодії між культурою і бізнесом. Вміння налагоджувати локальну, державну та міжнародну співпрацю між культурними інституціями, громадськими організаціями, державними установами, приватним підприємництвом.

Мета та завдання вивчення дисципліни: Метою викладання навчальної дисципліни «Страховання» є: оволодіння студентами теоретико-методичними та практичними навичками забезпечення потреб юридичних осіб і громадян у страховому захисті, а також формування знань щодо змісту та організації роботи страховиків. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Страховання» є:

- з'ясування необхідності і сутності страхування;

- засвоєння методів організації та функціонування страхового ринку в Україні;

- вивчення умов надання страхових послуг з основних видів особистого, майнового страхування і страхування відповідальності;

- з'ясування сутності та значення надання страхових послуг для страхування ризиків підприємств та фізичних осіб;

- ознайомлення з джерелами та особливостями надання страхових послуг підприємствам різних галузей, сфер діяльності та форм власності;

- ознайомлення із законодавчою базою, що забезпечує страхову діяльність підприємств; вивчення порядку та методів проведення страхування.

Організація навчання
Тематичний план

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин				
		Денна форма				
		Усього	у тому числі			
Л	СЗ		ПЗ	СР		
1.	Сутність, принципи і роль страхування	7	2	2	-	3
2.	Класифікація страхування	4	2	2	-	3
3.	Страхові ризики та їх оцінка	7	2	2	-	3
4.	Страховий ринок і страхова компанія	7	2	2	-	5
5.	Державне регулювання страхової діяльності		2	2		6
6.	Особисте і майнове страхування	7	2	2	2	6
7.	Страхування відповідальності	8	2	2	2	6
8.	Перестраховання і співстраховання	8	2	2	2	6
9.	Доходи, витрати і прибуток страховика. Фінансова надійність страхової компанії	8	2	2	4	6
Всього за семестр		36	18	18	10	44

Завдання до семінарів та практичних занять

Семінарські заняття

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Плани семінарських занять

Тема 1. «Сутність, принципи і роль страхування»

1. Страхування в умовах ринкової економіки.
2. Страхувий захист і страхувий фонд суспільства.
3. Історичні умови виникнення страхування.
4. Необхідність та зміст страхування.
5. Суб'єкти та об'єкти страхування.
6. Функції страхування.
7. Принципи страхування.
8. Принципи страхування вироблені світовою практикою.

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8, 10; допоміжна № 1, 3, 4.

Тема 2. «Класифікація страхування»

1. Класифікація страхування за економічними ознаками.
2. Класифікація за спеціалізацією страховика.
3. Класифікація страхування за юридичними ознаками.
4. Обов'язкове і добровільне страхування.
5. Обов'язкова форма страхування: переваги і недоліки.
6. Чим зумовлений поділ страхування на ризикові види і на страхування життя?
7. Дайте характеристику класифікації страхування за різними ознаками.
8. Які групи видів страхування майна можна виділити залежно від форм власності та категорії страхувальників?

Література: основна № 1- 4, 5, 6-8, 10; допоміжна № 1, 3, 4, 9.

Тема 3. «Страхові ризики та їх оцінка»

1. Суть та основні характеристики ризику.
2. Класифікація ризиків.
3. Оцінка ризиків та визначення доцільності їх страхування.
4. Взаємозв'язок між страховим ризиком та страховим випадком.
5. Способи та методи визначення кількісних показників ризику.
6. Управління ризиком. Страхування як елемент управління ризиком.
7. Структура та порядок визначення страхових тарифів.
8. Особливості катастрофічних ризиків.

Література: основна № 1, 2, 4, 7-10; допоміжна № 1, 2, 3, 4, 9.

Тема 4. «Страховий ринок і страхова компанія»

1. Поняття та основні категорії страхового ринку.
2. страхова послуга та особливості її реалізації.
3. Страховий маркетинг.
4. Договір страхування: укладання, виконання та припинення.
5. Поняття комплексного страхового ринку і його компоненти.
6. Страховий ринок України та тенденції розвитку страхових ринків інших країн світу.
7. Організаційно-правові форми здійснення страхової діяльності

8. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхової організації П
9. Принципи управління страховою організацією.

Література: основна № 1, 2, 4, 7-9; допоміжна № 2, 4, 5, 6, 8.

Тема 5. «Державне регулювання страхової діяльності»

1. Необхідність і призначення державного регулювання страхової діяльності.
2. Вітчизняне страхове законодавство, його структура та характеристика окремих складових.
3. Орган нагляду за страховою діяльністю в Україні та його функції
4. Вплив норм міжнародного права на формування законодавчої та нормативної бази регулювання страхової діяльності в Україні.

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8, 10 допоміжна № 4-13.

Тема 6. «Особисте і майнове страхування»

1. Страхування життя і його основні види.
2. Страхування від нещасних випадків.
3. Медичне страхування (страхування здоров'я на випадок хвороби, безперервне страхування здоров'я та страхування медичних витрат).
4. Страхування майна від вогню, ризиків стихійних явищ, технічних ризиків та ризиків протиправних дій.
5. Страхування транспортних засобів та вантажів.
6. Страхування майна сільськогосподарських підприємств.
7. Страхування фінансово-кредитних ризиків.

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8, 10 допоміжна № 4-13.

Тема 7. «Страхування відповідальності»

1. Страхування відповідальності на транспорті (власників транспортних засобів та перевізників).
2. Страхування відповідальності роботодавців.
3. Страхування відповідальності товаровиробників.
4. Страхування професійної відповідальності.

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8; 9; 10 допоміжна № 1-9.

Тема 8. «Перестраховання і співстрахування»

1. Необхідність і сутність перестраховання.
2. Принципи перестраховання.
3. Види і форми перестраховання.
4. Регулювання процедури перестраховання в Україні.
5. Співстрахування та механізм його застосування.

Література: основна № 1, 2, 5, 7, 8, 10; допоміжна № 1-9.

Тема 9. «Доходи, витрати і прибуток страховика. Фінансова надійність страхової компанії»

1. Особливості грошового обігу у страховій організації.
2. Доходи і витрати страховика: склад, економічний зміст і порядок визначення.
3. Прибуток страховика, його склад і визначення.
4. Оподаткування страхової діяльності.
5. Показники фінансових результатів діяльності страхової організації.
6. Поняття і зміст фінансової надійності страховика та засоби її забезпечення.
7. Страхові резерви, умови їхнього формування і розміщення.

Література: основна № 1-6, 7, 8, 9; 10 допоміжна № 1-9.

Практичні заняття

Тема 6. «Особисте і майнове страхування»

Завдання 1. Розрахувати суми першого та другого ризику при страхуванні домашнього майна: вартість майна - 95 тисяч гривень, страхова вартість згідно договору - 55 тисяч гривень, сума збитків від пожежі - 34 тисячі гривень.

Завдання 2. У договорі страхування майна підприємства передбачена умовна франшиза в розмірі 200000 гривень. Збитки склали 65 тисяч гривень. Визначити розмір страхового відшкодування.

Завдання 3. Розрахувати страхове відшкодування за даними таблиці.

Таблиця 1. Кількісні показники для розрахунку страхового відшкодування

Об'єкт страхування	Вартісна оцінка об'єкта, грн	Страхова сума, грн.	Фактична сума збитку, грн
А	250000	150000	95000
Б	244400	129000	65000
В	100000	80000	34000
Г	345000	250000	67900

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8, 10 допоміжна № 4-13.

Тема 7. «Страхування відповідальності»

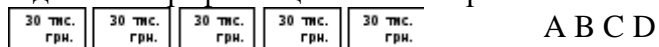
Завдання 1. Вартість об'єкта страхування дорівнює 54700 грн. Страхова сума та збиток страховальника становлять відповідно 80% та 60 % вартості об'єкта. Розрахувати розмір страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності.

Завдання 2. Збиток страховальника, спричинений знищенням об'єкта дорівнює 9800, страхова сума за угодою страхування становить 12300, що складає 70% від вартості об'єкта. Розрахувати розмір страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності.

Завдання 3. Обладнання застраховане за системою відновлювальної вартості. Страхова сума — 25 тис. грн. Повна (реальна) вартість обладнання 40 тис. грн. Безумовна франшиза за прямими збитками — 10%. Прямий збиток становить 18 тис. грн. Скільки становить сума страхового відшкодування.

Тема 8. «Перестраховання і співстраховання».

Завдання 1. Страховик приймає на страхування п'ять однорідних об'єктів з однаковою вартістю. Щорічно один з об'єктів гине, тобто імовірність настання збитку складає 20 відсотків. Графічно це можна зобразити в такий спосіб (див рис.1.).

Розв'язок:

Вартість кожного об'єкта – 30 тис. грн. Отже, щоб покрити щорічний збиток, страховик повинен за рік, у виді нетто-премії, зібрати зі страховальників 30 тис. грн. Оскільки ці 30 тис. грн. розподіляються між 5 страховальниками, причому кожний з них в однаковій мірі піддається ризику (вартість застрахованих ними об'єктів також однакова), усі страховальники повинні сплатити страховий внесок у розмірі 6 тис. грн. кожен, тобто 20 відсотків від вартості застрахованого об'єкта. Сумарна нетто-премія, отримана страховиком, складе: 6 тис. грн. x 5 = 30 тис. грн. Таким чином, при дотриманні всіх страхових умов, незалежно від того, який об'єкт А, У чи С, Д, Е загине, страховик залишається платоспроможним, оскільки максимально можливий збиток, що він може понести (30 тис. грн.) не перевищить суму отриманої ним від страховальників нетто-премії.

Висновок, потреби у перестрахованні в наведеному прикладі у страховика не буде, тому що його портфель сформований з рівних часток ризиків з однаковою ймовірністю настання страхового випадку.

Завдання 2. По-іншому складається ситуація, коли один з об'єктів значно відрізняється за своєю вартістю від інших, прийнятих на страхування (див. рис. 2.).

Припустимо, що імовірність настання збитку в даному випадку залишається колишньою, тобто 20 відсотків, і як і раніше протягом року може загинути тільки один із застрахованих об'єктів. Однак принципове значення має те, який з об'єктів постраждає у цьому році. Оскільки ризик для кожного із страхувальників однаковий і складає 20 відсотків, кожний з них у виді страхового внеску сплачує 20 відсотків вартості належного йому об'єкта. Нетто-премія, отримана страховиком, складе:

- об'єкт А: 30 тис. грн. $\times$ 0,2 = 6 тис. грн.;
- об'єкт В: 30 тис. грн. $\times$ 0,2 = 6 тис. грн.;
- об'єкт С: 30 тис. грн. $\times$ 0,2 = 6 тис. грн.;
- об'єкт D: 100 тис. грн. $\times$ 0,2 = 20 тис. грн.;
- об'єкт Е: 30 тис. грн. $\times$ 0,2 = 6 тис. грн.

Разом нетто-премія = 44 тис. грн.

30 тис. грн.	30 тис. грн.	30 тис. грн.	100 тис. грн.	30 тис. грн.	A B C D E
--------------	--------------	--------------	---------------	--------------	-----------

Рис. 2. Графічне зображення до завдання 2.

Тема 9. Доходи, витрати і прибуток страховика. Фінансова надійність страхової компанії.

Завдання 1. Розрахувати резерв незароблених премій на звітну дату, якщо в попередні дев'ять місяців (розрахунковий період) страховиком були одержані такі суми: варіант А - частка надходжень сум страхових платежів за перші три місяці розрахункового періоду - 300000 грн. Резерв незароблених премій 425,000 грн. Варіант Б - частка надходжень сум страхових платежів за наступні три місяці розрахункового періоду - 200000 грн., Резерв незароблених премій становить 475,00 грн. Варіант В - частка надходжень сум страхових платежів за останні три місяці розрахункового періоду - 200 000 грн. Резерв незароблених премій -106, 67 грн.

Завдання 2. Розрахувати фактичний та нормативний запаси платоспроможності та визначити, чи виконується умова платоспроможності страховика на будь-яку дату, якщо операції з перестраховування не виконувались, а фінансові показники страховика за попередні 12 місяців такі: загальна сума активів - 80 млн. грн, страхові платежі 70 млн. грн, страхові резерви - 30 млн.грн.

Варіант А. Фактичний запас платоспроможності Φ = 50 млн, грн, нормативний запас платоспроможності H = 12,6 млн.грн, а умова забезпечення платоспроможності повністю виконується.

Варіант Б. Фактичний запас платоспроможності Φ = 50 млн, грн, нормативний запас платоспроможності H = 5,2 млн.грн, а умова забезпечення платоспроможності повністю виконується.

Варіант В. Фактичний запас платоспроможності Φ = 40 млн, грн, нормативний запас платоспроможності H = 5,2 млн.грн, а умова забезпечення платоспроможності не виконується.

Завдання для самостійної роботи

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту. До методів самостійної роботи курсантів (студентів) відноситься читання (робота з підручниками, нормативно-правовими джерелами, письмовими консультаціями та іншими навчально-методичними посібниками), відеострічка, експертиза,

слухання, конспектування, вправи, рішення задач і проблемних ситуацій, дослід, експериментування.

Читання. Метод роботи з підручниками, нормативно-правовими джерелами, письмовими консультаціями та іншими навчально-методичними посібниками підручником і іншими учбово-методичними посібниками сприяє розширенню наукових знань курсантів, формуванню умінь самостійної пізнавальної діяльності. Метод застосовується для осмислення й закріплення наукової інформації, вже отриманої курсантами на лекціях і семінарських заняттях, а також для самостійного первинного придбання, розширення знань без участі викладача. Курсанти, що виявляють особливий інтерес до визначених галузей знань, можуть звертатися до різних наукових праць, не передбачених навчальними планами, і самостійно розширювати і поглиблювати наукові знання. Бажано, щоб викладачі, заохочуючи подібне прагнення, пропонували списки наукової літератури для самостійної роботи.

Конспектування. Здійснюється курсантами (студентами) в двох різновидах: зі слуху і при читанні. В обох випадках вони використовують наступні способи конспектування: записують докладно без осмислення; записують головне й одночасно осмислюють записане; ведуть опорний конспект із більш глибоким осмисленням тексту. При самостійному читанні літератури ступінь персоніфікації інформації більш ґрунтовна. Необхідно виділити ще один спосіб конспектування. В останні роки телебачення організує освітні програми, частину з них призначається для вузів. Курсанти сприймають інформацію одночасно органами слуху і зору, конспектують або здійснюють короткий запис її після завершення програми.

Відеострічка. Ціль методу – допомогти курсантам побачити себе, свою навчальну діяльність, свої дії, по можливості не тільки навчального, але і професійного характеру, з боку. Але для цього необхідно зробити запис, фіксацію навчального фрагмента, педагогічної практики і відтворити за допомогою відеокамери або комп'ютера. Потім курсант самостійно переглядає на телеекрані й аналізує ці фрагменти, вирішуючи, як треба або як не треба діяти. Даний метод привертає увагу тому, що курсант як би відокремлює події на екрані і суб'єктів цих подій від себе, аналізує них з боку «чужим поглядом». Причому перегляд відеострічки, а потім і аналіз можуть повторитися. У випадку труднощів курсант звертається за консультацією до викладача. Метод створює можливість максимальної адаптації до індивідуально-типологічних особливостей курсанта. Але використовувати його вдається не настільки часто через відсутність необхідного устаткування.

Експертиза. Метод простий у застосуванні і дуже ефективний для розвитку аналітичних здібностей, рефлексії. Він широко використовується для експертної оцінки дій курсантів під час педагогічних, пізнавальних, ділових ігор; при аналізі реферативних доповідей, ІНДЗ, рішення ситуаційних завдань тощо. Курсанти, що виступають у ролі експертів, повинні добре володіти навчальним матеріалом, знати проблему обговорення й оцінки. Метод експертизи застосовується в двох формах – письмової й усної, причому друга більш популярна. Він відіграє значну роль у професійній підготовці курсантів, для яких дуже важливо розвивати аналітичне мислення.

Виконання вправ, рішення ситуаційних завдань. Основна мета – формування умінь при вивченні конкретних дисциплін. Донедавна у вузах існувала думка, що задачі і вправи варто практикувати в сфері вивчення природничо-наукових, технічних і точних дисциплін. Однак освітня практика показала, що ця думка помилкова. Задачі і вправи доречні по усіх вузівських дисциплінах. І незважаючи на їхній різний характер, вони необхідні для розвитку аналітичного мислення курсантів, їхньої самостійності. При виконанні вправ курсанти повинні насамперед зрозуміти їх сутність, потім вибрати оптимальні шляхи своїх дій і, нарешті, пояснити і довести їх правильність або правомірність.

Навчальні дослідження. До навчальних досліджень відносяться самостійні роботи, написання реферативних доповідей, ІНДЗ тощо. Виконання навчально-дослідницької роботи

курсантів жадає від них високого ступеня самостійності і пізнавальної активності. Навчальні дослідження сприяють розвитку умінь ведення наукового пошуку і формуванню аналітичного мислення, а також поглиблюють інтерес до тієї або іншої науки.

Таким чином, методи самостійної роботи курсантів (студентів) можуть бути використані в аудиторії – на лекціях, семінарських і практичних заняттях – за участю викладача. Коли ж методи застосовуються курсантами поза аудиторією (більш активно на старших курсах) – курсанти цілком самостійні. Одним з результатів самостійної роботи стає виконання індивідуального завдання. При виконанні індивідуального завдання курсант проводить необхідні дослідження, використовує і наводить доказовий та ілюстративний матеріал у викладі схем, доречних прикладів тощо.

Види самостійної роботи для курсантів (студентів):

1. **Читання** відповідних розділів у підручниках і посібниках, професійно орієнтоване читання методичних статей.

2. **Складання списку статей з певної теми і анотування кількох, що найбільше сподобались.** При цьому курсанти слухають і доповнюють свої списки. Викладач нагадує, що анотація є дуже стислим викладом змісту статті. У структурі анотації такі елементи, як тема статті і перелік питань, порушених у ній, без розкриття їх змісту.

3. **Визначення цілей, завдань і змісту певної теми (розділу).** При виконанні подібних завдань курсанти користуються матеріалом лекції, підручником, дібраною методичною літературою.

4. **Підготовка курсантами коротких повідомлень методичного характеру.** Досвід показує, що курсантам бракує вміння стисло, послідовно, логічно викладати власні думки. Саме з цієї причини вони стикаються із значними труднощами під час складання заліків та іспитів.

5. **Підготовка реферативних доповідей.** Надзвичайно важливо організувати їх обговорення в групі, виступити опонентами. Допомогти в цьому може така схема аналізу доповіді (реферату).

а). Як розкрито тему в її теоретичній і практичній частинах:

- чи виявив курсант знання науково-методичної літератури з проблеми, чи зумів практично оцінити її;
- чи витримав систему викладу, логічний зв'язок між частинами доповіді?

б). Чи переконав доповідач у важливості розробки цієї теми?

в). Якою мірою в доповіді розкрито зміст?

г). Як ви оцінюєте манеру викладу доповідача (культура мовлення, темп, зв'язок з аудиторією)?

д). Чи відповідають висновки тим завданням, які поставлені в доповіді?

6. При оформленні індивідуального навчально-дослідного завдання курсанти повинні дотримуватися встановлених вимог.

Виконане завдання подається викладачу для перевірки у визначений термін. Остаточна його оцінка дається викладачем під час індивідуальної співбесіди зі курсантом. Обсяг індивідуального завдання визначається виходячи із необхідності повного висвітлення поставленої задачі.

В індивідуальному завданні повинні бути розкриті наступні питання:

- постановка задачі;
- визначення актуальності;
- обґрунтування напрямків вирішення даної задачі;
- вказати на практичну значимість;
- використати літературу.

У сучасних умовах зростає частка самостійної роботи курсантів, що актуалізує значення методів даної групи. Сформований у курсантські роки досвід самостійної роботи й освоєні методи допоможуть курсантам у професійній діяльності не зупинятися на досягнутому, постійно поповнювати й оновлювати знання. При самостійній роботі курсантів (студентів) можуть використовуватися аудіовізуальні пристрої, зокрема, *відеофільми, комп'ютерні тестові програми, інтерактивні засоби навчання (слайд-, відео-проектори, інтерактивні дошки тощо)*. З навчальної дисципліни «Релігієзнавство» на самостійну роботу згідно тематичного плану, наданого далі для тем 1-15, відведено 44 години. Тому курсанти (студенти) повинні їх відпрацювати, скориставшись даними методичними матеріалами.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначення страхування та його функцій у зарубіжній літературі.
2. Особливості здійснення самострахування та взаємного страхування в Україні та в країнах близького зарубіжжя.
3. Особливості взаємозв'язків між способами здійснення страхування.
4. Особливості визначення франшизи і її застосування в міжнародній практиці страхування.
5. Особливості регулювання принципу подвійного страхування нормами Закону України "Про страхування".
6. Порівняльний аналіз класифікації видів страхування згідно чинного законодавства та законодавства Європейського Союзу.
7. Загальні та відмінні риси обов'язкового та добровільного страхування.
8. Доцільність класифікації видів страхування за родом небезпеки.
9. Досвід іноземних страхових ринків і доцільність його використання для класифікації видів страхування за статусом страхувальника та спеціалізацією страховика.
10. Особливості застосування систем страхової відповідальності в зарубіжній практиці.
11. Вимоги чинного законодавства України до класифікації ризиків підприємницької діяльності та можливість їх страхування.
12. Зв'язок між ризиковими обставинами і страховим випадком.
13. Прояв дії ризиків в різних видах страхування.
14. Особливості оцінювання нестрахових ризиків.
15. Зміст показників страхової статистики і їх місце в оцінці ризиків
16. Структура і види страхових премій для страхування життя.
17. Страхові агенти і їхня діяльність на міжнародному страховому ринку.
18. Основні канали та принципи реалізації страхових продуктів у Європейському Союзі.
19. Правила та договір страхування.
20. Порівняльний аналіз діяльності об'єднань страховиків та інших суб'єктів страхового ринку.
21. Подання вимог до державного нагляду та регулювання страхової діяльності в Законі України "Про страхування".
22. Склад та зміст Інструкції з ліцензування страхової діяльності.
23. Процес інтеграції України до європейського страхового ринку.
24. Норми чинного законодавства України та їхній вплив на здійснення страхування життя.
25. Стан медичного страхування в Україні та за кордоном.
26. Історія розвитку перестрахування в Україні.
27. Принципи перестрахування та їх подання в Законі України "Про страхування".
28. Практика оподаткування страхової діяльності в Україні.
29. Доходи страховика по нестрахових операціях: склад, економічний зміст і порядок визначення.

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного есе обсягом до 5 сторінок за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем.

Тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Передумови становлення класичного страхування в Україні.
2. Порівняльна характеристика форм організації страхових фондів.
3. Роль страхування в розвитку сучасних суспільних соціально-економічних відносин.
4. Призначення класифікації страхування для наукових досліджень та практичної діяльності страхових компаній.
5. Форми проведення страхування: погляд у перспективу.
6. Класифікація ризиків у різних видах страхування.
7. Методи якісного та кількісного аналізу ризиків у страхуванні.
8. Основні принципи реалізації страхових продуктів.
9. Функції і правовий статус прямих страхових посередників (страхових агентів та брокерів) в Україні та за кордоном.
10. Склад і призначення ринкових інструментів на страховому ринку.
11. Розвиток страхового ринку України: стан, проблеми і перспективи.
12. Стан та перспективи розвитку державного регулювання страхової діяльності в Україні.
13. Страхове законодавство України: аналітичний огляд розвитку.
14. Сучасний стан особистого страхування в Україні.
15. Обов'язкові види особистого страхування та їх значення.
16. Форми та види медичного страхування: виникнення та розвиток.
17. Економічна сутність і функції перестраховання.
18. Стан та тенденції розвитку вітчизняного перестраховання.
19. Способи пропорційного перестраховання.
20. Доходи і витрати страховика: склад, економічний зміст і порядок визначення
21. Прибуток страховика та чинники його зростання.
22. Фінансова надійність страховика та чинники її забезпечення.
23. Роль страхових резервів у забезпеченні фінансової надійності страховика.

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття та		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні Заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання завдань)
1	Сутність, принципи і роль страхування	6	1	3	-
2	Класифікація страхування	6	1	3	-
3	Страхові ризики та їх оцінка	6	1	3	-
4	Страховий ринок і страхова компанія	6	1	3	-
5	Державне регулювання страхової діяльності	6	1	3	-
6	Особисте і майнове страхування	6	1	3	5
7	Страхування відповідальності	6	1	3	5
8	Перестраховання і співстрахування	6	1	3	5
9	Доходи, витрати і прибуток страховика. Фінансова надійність страхової компанії	7	1	2	5
Разом		55	9	26	20
Виконання завдань для самостійної роботи на написання ІНДЗ				5	
Залік				40	
Всього				100 балів	

За ведення конспекту лекцій нараховується 1 бал за кожен тему, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях ви можете отримати до 6 балів. Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття студента, що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування електронними пристроями для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- ваша присутність та повний конспект семінарських питань забезпечують вам 1 бал;
- для того аби отримати ще один бал слід брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);

- виступ із доповіддю на питання за планом семінарського завдання може принести вам ще один бал за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню;
- якщо, при виступі, ви проявите ґрунтовну підготовку, висловіте власну точку зору щодо проблеми, що висвітлюється й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача то можете отримати ще 1 бал.

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам до 3 (4) балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Не виконання завдань знижує ваш бал пропорційно відсотку й рівнів складності завдань з якими ви не впорались. Ваша присутність без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється 0 балів. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами для підготовки до заняття та виконання завдань запропонованих викладачем (увага – завдання можуть відрізнятись від тих, що вирішували ваші одногрупники).

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку 0,5 бала за два повністю висвітлених в конспекті питання з вищенаведеного списку. За виконання завдань для самостійної роботи ви можете отримати до 2,5 бали. Кожен курсант (студент, слухач) має до кінця листопада написати та надати викладачу індивідуальне навчально-дослідне завдання на тематику з запропонованого переліку або за власною темою узгодженою з викладачем. Успішне виконання цього завдання оцінюється в 5 балів. При цьому оцінка відбувається узагальненням балів за 5 критеріями: 1) грамотність та оформлення – 0,5 бала; 2) відповідність змісту темі – 0,5 бала; 3) структурна логічність – 0,5 бала; 4) аргументованість висновків – 0,5 бала; 5) оригінальність роботи та культура посилань на джерела – 0,5 бала.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді усного заліку на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. Під час залуку викладач задає вам 4 питання з переліку наведеного нижче, кожна відповідь дає вам до 10 балів. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до заліку

1. Місце страхування в системі економічних категорій та його функції.
2. Принципи страхування.
3. Призначення та основні критерії класифікації у страхуванні

4. Класифікація страхування за формами проведення.
5. Поняття страхового ризику та його основні характеристики.
6. Страховий ринок і його структура.
7. Роль посередників на страховому ринку.
8. Договори страхування.
9. Державне регулювання страхової діяльності.
10. Значення та види особистого страхування.
11. Страхування життя.
12. Страхування від нещасних випадків.
13. Окремі види обов'язкового особистого страхування.
14. Значення та види майнового страхування.
15. Страхування майна юридичних осіб.
16. Страхування технічних ризиків.
17. Страхування майна сільськогосподарських підприємств.
18. Страхування транспортних засобів і вантажів.
19. Страхування майна громадян.
20. Страхування фінансових ризиків.
21. Сутність та методи перестрахування.
22. Економічна необхідність запровадження соціального страхування в Україні.
23. Суть загальнообов'язкового державного соціального страхування.
24. Суб'єкти й об'єкти соціального страхування.
25. Роль системи соціального страхування в загальноекономічній політиці держави.
26. Управління Фондом соціального страхування.
27. Види матеріального забезпечення та соціальних послуг зі страхування тимчасової втрати працездатності.
28. Обчислення страхового стажу.
29. Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності.
30. Необхідність та економічний зміст загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
31. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття.
32. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю.
33. Правові та організаційні засади страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
34. Сутність та структура пенсійного страхування в Україні.
35. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
36. Страховий стаж у солідарній системі.
37. Пенсії за віком у солідарній системі.
38. Пенсії по інвалідності в солідарній системі.
39. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника в солідарній системі.
40. Види контролю за діяльністю соціальних фондів.
41. Склад і економічний зміст доходів та витрат страховика.
42. Визначення прибутку страховика.
43. Поняття фінансової надійності страховика та її значення.
44. Поняття страхового ринку.
45. Суб'єкти страхового ринку.
46. Роль посередників: страхових агентів і брокерів.
47. Перспективи розвитку страхового ринку в Україні.
48. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні.
49. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладення.

50. **Форми організації страхових компаній в Україні.**
  51. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхових компаній.
  52. Товариства взаємного страхування.
  53. Спеціалізація страховиків.
  54. Структура страхових компаній.
  55. Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності. Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції.
  56. Реєстрація та ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.
  57. Страхування життя і його основні види.
  58. Змішане страхування життя. Довічне страхування.
  59. Страхування до одруження.
  60. Страхування пенсій (ренти).
  61. Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань.
  62. Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.
  63. Страхування майна юридичних осіб: суб'єкти і об'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків.
  64. Особливості страхування сільськогосподарських підприємств.
  65. Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту.
  66. Страхування вантажів.
  67. Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.
  68. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
  69. Страхування відповідальності роботодавців.
  70. Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.
  71. Страхування професійної відповідальності.
  72. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.
  73. Поняття фінансової надійності страховика.
  74. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Актуальне забезпечення на ринку страхових послуг: монографія / Університет економіки та права "КРОК". К.: Університет економіки та права "КРОК", 2018. 816 с.
2. Базилевич В.Д. Страхова справа: навчальний посібник 6-те вид., стер. К.: Знання, 2018. 351 с.
3. Базилевич В.Д. Страхування : підручник / В.Д. Базилевич. К.: Знання, 2018. 1019 с.
4. Бараник З. П. Функціонування ринку праці: статистична оцінка: [монографія]. К.: КНЕУ, 2017. 392 с.

5. Безугла В. О. Соціальне страхування: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2018. 208 с.
6. Внукова Н.М. Страхування: теорія та практика: навчально-методичний посібник рекомендовано Мін. освіти. Х.: Бурун Книга, 2018. 376 с.
7. Вовчак О.Д. Страхування: навчальний посібник. Львів: Новий Світ 2000, 2017. 480с.
8. Говорушко Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія. К. : Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
9. Говорушко Т.А. Страхові послуги: навчальний посібник 2-ге вид., перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
10. Горна М.О. Загальнодержавні соціальні позабюджетні фонди України як об'єкт статистичного вивчення. Корпоративно-соціальна відповідальність бізнесу – фактор сталого розвитку держави. Збірник тез Міжнародної науково–практичної конференції студентів, аспірантів та викладачів. м. Київ. 2016 р. С. 81.
11. Грибіденко, І. Ф. Соціальний захист населення. Україна. 2009. №12. С. 95–101.
12. Губський, Б. Євроатлантична інтеграція України. К.: Логос, 2018. 328 с.
13. Давидюк О.О. Соціальна політика в умовах поглиблення соціальної нерівності в Україні [Електронний документ]. К.: Центр перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики України, 2018. Режим доступу: http://www.cpsr.org.ua/index.php?option=com_con:2010-12-%2008-15-45-36&catid=29:2010-06-15-18-48-34&Itemid=35
14. Долгошея Н.В. Страхування в запитаннях і відповідях : підручник. К. : Знання, 2010. 543 с.
15. Лібанова, Е. (2016). Ринок праці та соціальний захист. К. : Основа, 255.
16. Лібанова. О. Соціальне страхування. Ринок праці та соціальний захист : навч. посібник. К.: Основи, 2017. С.413–465.
17. Машина Н.І. Міжнародне страхування: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2016. 504 с.
18. Осадець С.С. Страхування: підручник вид.4-те, К.: КНЕУ, 2006. 599 с.
19. Основи довгострокового страхування: навчальний посібник. К.: Алерта, 2018. 444 с.
20. Плиса В.Й. Страхування: підручник. К.: Каравела, 2018.472с.
21. Савинов, А. Н. (2016) Организация работы органов социального обеспечения. М. : Инфра, 256.
22. Степанкевич К.С. Ризикологія та оцінювання економічних ризиків: навчальний посібник для самостійної роботи студентів. К.: Університет економіки та права "КРОК", 2017. 119 с.
23. Ткаченко Н.В. Страхування: навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2017. 376с.
24. Ходак О.В. Страхування у міжнародному бізнесі: навчально-методичний комплекс дисциплін. К.: Університет економіки та права "КРОК", 2017. 60 с.
25. Шумелда Я. Страхування: навчальний посібник вид. 2-ге доп. і перероб. Тернопіль: Джура, 2016. 296 с.
26. Яворська Т.В. Страхові послуги: навчальний посібник. К.: Знання, 2016. 350 с.

Допоміжна

27. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.02.2019).

28. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 25.02.2019).
29. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23.11.2018 р. № 2629–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (дата звернення: 25.02.2019).
30. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.05.2019).
31. Про затвердження Методики формування резервів із страхування життя: Держфінпослуг; Розпорядження від 27.01.2004 № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0198-04#n16> (дата звернення: 25.02.2019).
32. Про затвердження Порядку та умов обов'язкового страхування медичних працівників та інших осіб на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини під час виконання: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.1998 № 1642. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1642-98-%D0%BF> (дата звернення: 20.05.2019).
33. Про затвердження Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2017 № 676. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/676-2017-%D0%BF#n12> (дата звернення: 20.05.2019).
34. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.11.2013 № 981. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981-2013-%D0%BF> (дата звернення: 20.05.2019).
35. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 № 1039-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14> (дата звернення: 20.05.2019).
36. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування майнових ризиків під час промислової розробки родовищ нафти і газу у випадках, передбачених: Постанова Кабінету Міністрів від 13.11.2013 № 979. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-2013-%D0%BF#n8> (дата звернення: 20.05.2019).
37. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних [...]: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 № 1219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2002-%D0%BF> (дата звернення: 20.05.2019).
38. Про затвердження порядків і правил обов'язкового страхування у сфері космічної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 10.11.2010 № 1033. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033-2010-%D0%BF> (дата звернення: 20.05.2019).
39. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних [...]: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2003-%D0%BF> (дата звернення: 20.05.2019).
40. Про затвердження Порядку та вимог щодо здійснення перестрахування у страховика (перестраховика) нерезидента: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2004 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2004-%D0%BF> (дата звернення: 20.05.2019).
41. Про затвердження Порядку та умов ведення страховиками персоніфікованого (індивідуального) обліку договорів страхування сільськогосподарської продукції з державною [...]: Нацкомфінпослуг; Розпорядження від 11.12.2012 № 2677. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2206-12#n15> (дата звернення: 20.05.2019).
42. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877–V. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/877-16> (дата звернення: 25.02.2019).

43. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2001р. № 1266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF> (дата звернення: 25.02.2019).
44. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 25.02.2019).
45. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12> (дата звернення: 25.02.2019).
46. Про затвердження Інструкції з ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян: Наказ Міністерства юстиції України від 24.07.2008 р. № 1269/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0691-08> (дата звернення: 25.02.2019).
47. Про затвердження Порядку відшкодування витрат за надані соціальні послуги з лікування застрахованих осіб та членів їх сімей після перенесених захворювань і травм: Постанова Фонду соціального страхування від 13.07.2017 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0039890-17?lang=uk> (дата звернення: 25.02.2019).
48. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> (дата звернення: 25.02.2019).
49. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 25.02.2019).
50. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (дата звернення: 25.02.2019).
51. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення: 25.02.2019).
52. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 25.02.2019).
53. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 25.02.2019).
54. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19> (дата звернення: 25.02.2019).
55. Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні: Проект Закону від 07.02.2019 р. 679-VIII. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59862 (дата звернення: 25.02.2019).
56. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 25.02.2019).
57. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14> (дата звернення: 25.02.2019).